

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

_____ Ірина КОВТУН
(підпис) (ініціали, прізвище)

29 серпня 2024 року

М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ФІНАНСОВЕ ПРАВО»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
заочної форми навчання**

м. Хмельницький
2024

Розробник робочої програми:

Викладач дисципліни:

професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, доктор юридичних наук, професор

_____ О.О. Бригінець

26 серпня 2024 року

Схвалено кафедрою конституційного, адміністративного та фінансового права 28 серпня 2024 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри _____ О.М. Буханевич

28 серпня 2024 року

Декан юридичного факультету

_____ В. М. Захарчук

28 серпня 2024 року

Погоджено методичною радою університету 29 серпня 2024 року, протокол № 1.

Голова методичної ради _____ І.Б. Ковтун

_____ 2024 року

Обліковий обсяг – 2 ум. др. арк.

ЗМІСТ

			Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни		4
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	4
	1.2.	Лекції	5
	1.3.	Семінарські заняття	7
	1.4.	Самостійна робота студентів	11
	1.5.	Індивідуальні завдання	28
	1.6.	Підсумковий контроль	32
2.	Схема нарахування балів		34
3.	Рекомендовані джерела		35
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		43

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин												
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання						
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі					
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1.	Правове регулювання грошового обігу та розрахунків в Україні	9	2	2	-	-	5	8	1	1	-	-	-	6
2.	Правові засади валютного регулювання	8	2	1	-	-	5	8	1	1	-	-	-	6
3.	Фінансово-правове регулювання обігу віртуальних активів	8	2	1	-	-	5	8	1	-	-	-	-	7
4.	Фінанси і фінансова діяльність держави і місцевого самоврядування	8	2	2	-	-	4	8	1	-	-	-	-	7
5.	Фінансове право як галузь права	8	2	2	-	-	4	9	2	-	-	-	-	7
6.	Правові основи фінансового контролю	8	2	1			5	8	-	1	-	-	-	7
7.	Фінансово-правова відповідальність	7	2	1			4	8	-	1	-	-	-	7
8.	Бюджет і бюджетне право України. Бюджетна система України	8	2	2	-	-	4	11	2	2	-	-	-	7
9.	Правові засади бюджетного процесу	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	-	8
10.	Основи податкового права	16	4	2			10	14	2	2	-	-	-	10
11.	Правові основи державного та муніципального кредиту	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	-	8
12.	Правові засади банківської діяльності	9	2	2	-	-	5	7	-	-	-	-	-	7
Усього годин		105	26	20	-	-	59	105	10	8	-	-	-	87

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	2	3	4
1.	Правове регулювання грошового обігу та розрахунків в Україні	2	1
1.1.	Поняття грошей, грошової маси та грошового обігу.		
1.2.	Вимоги до організації готівкових розрахунків.		
1.3.	Поняття безготівкових розрахунків та їх правові основи.		
1.4.	Форми безготівкових розрахунків.		
1.5.	Відповідальність сторін в розрахункових відносинах		
2.	Правові засади валютного регулювання	2	1
2.1.	Правовий режим валютних відносин.		
2.2.	Зміст та організація валютного регулювання, інструменти валютного регулювання		
2.3.	Валютний контроль.		
2.4.	Відповідальність за порушення валютного законодавства.		
3.	Фінансово- правове регулювання обігу віртуальних активів	2	1
3.1.	Поняття віртуальних активів		
3.2.	Принципи обігу віртуальних активів		
3.3.	Особливості правового регулювання обігу віртуальних активів		
3.4.	Відповідальність за правопорушення, що стосуються обігу віртуальних активів		
4.	Фінанси і фінансова діяльність держави і місцевого самоврядування	2	1
4.1.	Поняття, суть і зміст фінансів. Функції фінансів.		
4.2.	Фінансова система України.		
4.3.	Фінансова діяльності держави, її конституційно-правові основи.		
4.4.	Поняття та види фінансово-правових актів.		
5.	Фінансове право як галузь права	2	2
5.1.	Предмет і метод фінансового права.		
5.2.	Система фінансового права, його джерела.		
5.3.	Поняття фінансово-правових норм, їх особливості та види.		
5.4.	Фінансово-правові відносини, їх класифікація.		
6.	Правові основи фінансового контролю в Україні	2	-
6.1.	Суть, значення та структура фінансового контролю.		
6.2.	Методи фінансового контролю.		
6.3.	Види фінансового контролю.		
7.	Фінансово-правова відповідальність	2	-

7.1.	Юридична відповідальність за порушення фінансового законодавства.		
7.2.	Поняття, принципи та функції фінансово-правової відповідальності.		
7.3.	Загальна характеристика фінансового правопорушення.		
7.4.	Поняття та особливості фінансово-правових санкцій.		
8.	Бюджет і бюджетне право України	2	2
8.1.	Поняття, правова природа бюджету.		
8.2.	Поняття і система бюджетного права. Бюджетно-правові відносини, їх зміст і особливості.		
8.3.	Поняття, правові основи і принципи бюджетного устрою		
8.4.	України. Бюджетна система.		
8.5.	Бюджетна класифікація.		
9.	Правові засади бюджетного процесу в Україні	2	-
9.1.	Поняття, зміст і принципи бюджетного процесу.		
9.2.	Стадії бюджетного процесу.		
9.3.	Порядок складення, розгляду і виконання бюджетів.		
10.	Основи податкового права	4	2
10.1.	Податкова система та принципи оподаткування.		
10.2.	Податки: поняття, ознаки, функції та види.		
10.3.	Податкові правовідносини та елементи механізму		
10.4.	оподаткування. Податкові правопорушення.		
11.	Правові основи державного та муніципального кредиту	2	-
11.1.	Поняття і функції державного кредиту.		
11.2.	Види і форми державного внутрішнього боргу України.		
11.3.	Правове регулювання державного зовнішнього боргу.		
11.4.	Правові основи муніципальних запозичень.		
12.	Правові засади банківського права	2	-
12.1.	Поняття банку та банківської діяльності.		
12.2.	Правовий статус банків в Україні.		
12.3.	Банківська система України, правові принципи її діяльності. Контроль НБУ за діяльністю комерційних банків та їх відповідальність.		
	Усього	26	10

1.3. Семінарські заняття

У матеріалах до семінарських занять містяться питання для обговорення на навчальному занятті, завдання, наводяться переліки літератури і нормативно-правових актів, необхідних для вивчення теми семінарського заняття, вказуються теми доповідей, що рекомендуються, та рефератів. Спірні в літературі теоретичні питання за відповідною темою, на які необхідно звернути увагу студентам при підготовці до семінарського заняття, зазначаються викладачем, який проводить заняття у відповідній навчальній групі.

Семінарські заняття можуть проводитися за доповідною системою, у формі «круглих столів», наукових конференцій, диспутів у студентських навчальних групах, тощо за розсудом викладача. Метою підготовки студентами доповідей (співдоповідей) і виступів під час проведення семінарських занять, написання ними рефератів є прищеплення навичок самостійної роботи над літературними джерелами, законами й іншими правовими актами, використання опублікованої судової і господарської практики для того, щоб на основі їхнього аналізу й узагальнення студенти могли робити власні висновки теоретичного і практичного характеру, обґрунтовуючи їх відповідним чином. Кількість часу, який виділяється на розгляд теоретичних питань і дискусії, визначається викладачем.

У матеріалах до занять також містяться питання для обговорення. У списку рекомендованих джерел зазначені роботи, знання яких необхідно студентам для засвоєння матеріалів теми і виконання завдань; спеціальна література призначена для більш глибокого вивчення питань теми.

Основне завдання занять — навчити студентів розуміти сутність та специфіку фінансів та фінансової системи; вміти аналізувати основні нормативно-правові акти щодо регулювання фінансових відносин; могли оцінювати тенденції розвитку фінансового законодавства; аналізувати та порівнювати фінансово-правові категорії; досліджувати правовий статус суб'єктів фінансових правовідносин, систему та компетенцію органів влади у сфері фінансової діяльності держави та місцевого самоврядування

Приступаючи до вивчення, студент повинен вчитися юридично мислити, самостійно, без «підказок» коментарів, довідників, оцінювати ту чи іншу правову ситуацію (наприклад при вирішенні ситуаційних завдань). Більше уваги потрібно приділяти навчальній, монографічній літературі, статтям у наукових журналах.

При підготовці до занять студенти повинні переглянути рекомендовані джерела, правові акти й інші матеріали, які стосують відповідної теми. Лише після цього можна приступити до складання доповідей і співдоповідей на семінарських заняттях, написання рефератів і виконання завдань. Викладач, який веде семінарське заняття, може рекомендувати студентам і інші, крім зазначених в переліку, джерела з урахуванням новітніх публікацій.

Таким чином, готуючись до занять по темі, треба:

уважно ознайомитися з планом заняття і списком нормативних актів, що рекомендуються, та навчальної та спеціальної літератури;

студенти мають засвоїти методичні вказівки, вивчити відповідні питання в конспекті і підручнику;

опрацювати нормативні акти з відповідної теми;

законспектувати одну або дві наукові праці з рекомендованого списку джерел;

використовуючи вивчений матеріал, вирішити завдання, вказані викладачем.

Розкриваючи теоретичні питання, студенти повинні прагнути до максимально повного і чіткого викладу всіх проблем, що досліджуються. При цьому важливо показати діалектику їхнього розвитку, розкрити відмінності в трактуванні розглянутих положень, провести порівняльний аналіз питань, що висвітлюються у відповідних розділах різних підручників, у спеціальній літературі.

Аналізуючи зміст правових норм, студенти мають в обов'язковому порядку давати точні і конкретні посилання на відповідні нормативно-правові акти: вказувати, коли і ким вони прийняті, відповідні статті (пункти, підпункти і т. ін.). При цьому студенти повинні звертатися безпосередньо до нормативних актів, а не викладати їх зміст за навчальною, додатковою або популярною літературою. Використовуючи коментар до законодавства, необхідно розмежувати текст коментарю від тексту самого нормативно-правового акту.

Конспектування літератури не повинне носити характер механічного переписування. Літературне джерело треба обов'язково заздалегідь прочитати, не конспектуючи. Потім потрібно «пробігти» очима текст і занотувати цікаві фрагменти у вигляді цитат або своїми словами, посилаючись кожного разу на сторінку. Важливо, щоб законспектований матеріал незалежно від його обсягу, був достатній за змістовим навантаженням і логічно завершений.

Вирішення завдань, які рекомендуються викладачем до семінарських занять, повинно ґрунтуватися на вимогах правових приписів процесуального та матеріального законодавства. Розв'язки ситуаційних завдань студент повинен занотовувати у свій робочий зошит, який можна користуватися під час відповіді на семінарському занятті при вирішенні тої чи іншої ситуаційної задачі (казусу).

При підготовці до семінарських занять студенти повинні використовувати рекомендовані джерела у законодавстві, серед навчальної та наукової літератури. Результати самостійної роботи студенти повинні занотовувати у свої робочі зошити з навчальної дисципліни.

Усі питання, які виникають у студентів при підготовці до семінарських занять, під час самостійної роботи, можуть бути вирішені під час групових та індивідуальних консультацій, що здійснюються викладачем, відповідно до затвердженого графіку.

Семінарське заняття 1

Тема 1: Правове регулювання грошового обігу та розрахунків в Україні

Тема 2: Правові засади валютного регулювання

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Поняття грошей та грошових коштів.
- 1.2. Готівковий і безготівковий грошовий обіг. Правове регулювання грошового обігу.
- 1.3. Грошова система та основи її правового регулювання.
- 1.4. Поняття валюти та валютних цінностей.
- 1.5. Зміст валютного регулювання.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: гроші, валюта, грошова система, грошовий обіг, готівкові розрахунки, безготівкові розрахунки.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: Грошова система – це встановлені державою форми організації грошового обігу.

Грошовий обіг – це рух коштів у готівковій та безготівковій формі в процесі виробництва, розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту.

Основним елементом грошової системи є грошова одиниця. Стаття 99 Конституції України визначила грошову одиницю як гривню, а Закон України “Про Національний банк України” встановив, що гривня складається з 100 копійок.

Гривня була введена в обіг із 2 до 16 вересня 1996 року в ході грошової реформи, яка проводилась в Україні з листопада 1992 року. Гривня (банкноти, монети) є єдиним платіжним засобом на території України, її національного валютою.

Основна функція Національного банку – забезпечення стабільності гривні. Щорічно Національний банк України розробляє Основні засади грошово-кредитної політики з метою регулювання обсягу грошової маси:

- визначає норми обов’язкових резервів для комерційних банків;
- рефінансування банків;
- процентну політику;
- операції з цінними паперами;
- емісію;
- управління золотовалютними резервами.

Готівкові розрахунки – це платежі готівкою юридичних і фізичних осіб за реалізовані товари (роботи, послуги) та інше майно і операції. Для забезпечення організації готівкового обігу Національний банк України

встановлює порядок ведення касових операцій. Юридичні особи, фізичні особи – підприємці здійснюють розрахунки між собою і громадянами через касу як за рахунок готівкової виручки, що надійшла в касу, так і за рахунок готівки, що надійшла з поточних рахунків в банках.

Безготівкові розрахунки – перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів. Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді.

Банк не має права визначати та контролювати напрями використання коштів клієнта та встановлювати інші, не передбачені договором або законом, обмеження його права розпоряджатися коштами на власний розсуд.

Кошти з рахунків клієнтів банки списують лише за дорученнями власників цих рахунків або на підставі розрахункових документів стягувачів.

Під час здійснення розрахункових операцій можуть застосовуватися такі види платіжних інструментів:

1) меморіальний ордер (розрахунковий документ, який складається за ініціативою банку для оформлення операцій щодо списання коштів з рахунку платника і внутрішньобанківських операцій відповідно до Закону України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” та нормативно-правових актів Національного банку);

2) платіжне доручення (розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку зазначеної суми коштів та її перерахування на рахунок отримувача);

3) платіжна вимога-доручення (розрахунковий документ, який складається з двох частин: верхньої – вимоги отримувача безпосередньо до платника про сплату визначеної суми коштів; нижньої – доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку визначеної ним суми коштів та перерахування її на рахунок отримувача);

4) платіжна вимога (розрахунковий документ, що містить вимогу стягувача або в разі договірної списання отримувача до банку, що обслуговує платника, здійснити без погодження з платником переказ визначеної суми коштів з рахунку платника на рахунок отримувача);

5) розрахунковий чек (розрахунковий документ, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження власника рахунку (чекодавця) банку-емітенту, у якому відкрито його рахунок, про сплату чекодержателю зазначеної в чеку суми коштів);

6) акредитив (договір, що містить зобов’язання банку-емітента, за яким цей банк за дорученням клієнта (заявника акредитива) або від свого імені проти документів, які відповідають умовам акредитива, зобов’язаний виконати платіж на користь бенефіціара або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж. Акредитив може бути покритий (завчасно

бронюються кошти на окремому рахунку) або непокритий (оплата вимоги гарантується за рахунок кредитів банку).

7) інкасове доручення (розпорядження) (розрахунковий документ, що містить вимогу стягувача (органу державної виконавчої служби) до банку, що обслуговує платника, здійснити без погодження з платником переказ визначеної суми коштів з рахунку платника на рахунок отримувача).

Крім того, можливе використання векселів та спеціальних платіжних засобів, зокрема платіжних карток (у тому числі корпоративних платіжних карток).

Семінарське заняття 2

Тема 6: Правові основи фінансового контролю в Україні

Тема 7: Фінансово-правова відповідальність

Питання для усного опитування та дискусії

- 5.1. Поняття та елементи фінансового контролю.
- 5.2. Порядок та процедура здійснення податкових перевірок.
- 5.3. Аудит як вид фінансового контролю в Україні.
- 5.4. Загальна характеристика фінансового правопорушення.
- 5.5. Поняття та особливості фінансово-правових санкцій.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : фінансовий контроль, перевірка, ревізія, аудит, фінансовий контроль органів спеціальної компетенції, фінансовий контроль органів загальної компетенції.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: фінансовий контроль – це діяльність державних органів і недержавних організацій по забезпеченню законності, доцільності, фінансової дисципліни при мобілізації, розподілі та використанні грошових фондів і пов'язаних з цим матеріальних цінностей.

Структурно фінансовий контроль є організаційною системою, яка складається з елементів: суб'єкт, об'єкт, цілі, мета, предмет, методи.

Основними завданнями фінансового контролю є перевірка фінансових обов'язків суб'єктами фінансових правовідносин перед державою, перевірка розробки та виконання бюджету, перевірка правильності використання державними установами, органами, які фінансуються з бюджету грошових коштів (бюджетних і власних), перевірка додержання правил здійснення фінансових операцій, розрахунків і зберігання грошових коштів установами

різних форм власності, перевірка фінансового стану і ефективності використання товарно-матеріальних ресурсів підприємствами і організаціями, усунення і попередження порушень фінансової дисципліни, а також пошук нових джерел поповнення державного та місцевих бюджетів.

Методи фінансового контролю поділяються на основні: ревізії, які є вибіркові і фронтальні, комплексні та тематичні; перевірки. Додаткові методи: обстеження, інспекції, спостереження.

При вивченні даної теми також потрібно опрацювати та вивчити органи та організацію фінансового контролю, а також види та методи фінансового контролю.

Принципи фінансово-правової відповідальності – це основоположні засади, вихідні ідеї, що відображають її сутність, природу і призначення, відповідно до яких здійснюється діяльність законодавця і правозастосовних органів щодо реалізації охоронних фінансових правовідносин. До таких принципів відносять: – законності; – одноразовості притягнення до фінансово-правової відповідальності; – співвідношення фінансово-правової відповідальності з іншими видами відповідальності; – відмежування фінансової санкції від фінансового обов'язку, суть якого полягає в тому, що притягнення до відповідальності не звільняє порушника від виконання свого фінансового обов'язку; – презумпції невинуватості – є загальним конституційним принципом, проте вчені відзначають, що у фінансовій сфері склад всіх правопорушень сформульований так, що насправді відповідальність настає без встановлення вини порушника.

Функції фінансово-правової відповідальності відображають призначення фінансово-правової відповідальності: – регулятивна – проявляється в закріпленні й оформленні динаміки фінансових правовідносин, що становлять предмет фінансового права; – превентивна – полягає в тому, що фінансово-правова відповідальність спрямована на попередження порушень відносин, що існують у процесі діяльності держави та муніципальних утворень щодо планомірного утворення, розподілу і використання грошових фондів (фінансових ресурсів); – каральна – відновлювальна.

Фінансово-правова відповідальність – це міра державного осуду, яка виявляється в нормативному обов'язку суб'єкта фінансового правопорушення зазнавати заходів державного примусу у вигляді фінансових санкцій за вчинене ним правопорушення у сфері публічної фінансової діяльності.

Фінансово-правова відповідальність має спільні ознаки з такими видами юридичної відповідальності, як адміністративна (спрощена процедура накладення стягнення, органи, які застосовують заходи юридичної відповідальності), кримінальна (схожість проявляється в суб'єктах, об'єктах, суб'єктивній та об'єктивній сторонах правопорушення), цивільно-правова (майновий характер). Проте відрізняється від адміністративної за колом суб'єктів, нормативними, фактичними підставами та процесуальними підставами, правовими наслідками застосування, процедурою застосування;

від кримінальної – за порядком реалізації та наслідками; від цивільно-правової тим, що виникає у відносинах, що супроводжують публічну фінансову діяльність, на відміну від цивільно-правової

Семінарське заняття 3

Тема 8: Бюджет та бюджетна система України

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Поняття, економічна сутність, правова природа і зміст бюджету.
- 1.2. Бюджетна система України та її структура.
- 1.3. Принципи бюджетної системи.
- 1.4. Структура доходів і видатків Державного та місцевих бюджетів.
- 1.5. Бюджетний дефіцит і профіцит та шляхи їх подолання.
- 1.6. Бюджетна класифікація, її поняття та значення.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : бюджет, бюджетна система, доходи, видатки, бюджетний дефіцит, бюджетний профіцит, бюджетна класифікація; бюджетне регулювання.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: через бюджет та завдяки бюджету держава доповнює механізм саморегуляції ринкового суспільства, дієвим та ефективним за змістом державним регулюванням усіх сфер життєдіяльності такого суспільства.

Бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань та функцій, які здійснюються органами держави, органами влади АРК, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного року. Бюджет можна розглядати з матеріальної та економічної точки хору, а також як правову категорію. Бюджет будь-якого рівня складається з доходів та видатків.

За юридичною ознакою – на податкові та неподаткові.

Видатки поділяються на поточні та видатки розвитку. Видатки бюджету діляться на інвестування та фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності. Поточні видатки – це витрати на соціальний захист населення і на фінансування мережі бюджетних підприємств, установ та організацій.

Бюджетне право – це система фінансово-правових норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають:

- 1) при визначенні бюджетного устрою та бюджетної системи;
- 2) при визначенні складу доходів та видатків державних та місцевих бюджетів та принципів їх розмежування;
- 3) при визначенні компетенції держави та органів місцевого самоврядування у зв'язку з бюджетним процесом.

При вивченні даної теми студент повинен знати, що бюджетний устрій – це встановлені правовими нормами організація та принципи побудови бюджетної системи, її структура та взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи.

Бюджетна система, в свою чергу, це сукупність державного та місцевого бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин державного та адміністративно-територіального устрою та врегульована нормами права.

Розглядаючи бюджетну систему, потрібно звернути увагу на принципи бюджетної системи, якими є єдність, збалансованість, повнота, достовірність, самостійність, гласність, наочність, цільового використання та принцип відповідальності учасників бюджетного процесу.

Самостійного опрацювання потребує також поняття та зміст бюджетної класифікації відповідно до чинного законодавства.

Бюджетна класифікація – це єдине систематизоване згрупування доходів, видатків на фінансування бюджету за ознаками економічної сутності, функціональної діяльності, організаційного устрою та іншими ознаками відповідно до законодавства України і міжнародних стандартів.

Семінарське заняття 4

Тема 10: Основи податкового права

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Поняття, види, ознаки податку.
- 2.2. Розмежування податку і збору.
- 2.3. Характеристика елементів системи оподаткування.
- 2.4. Пряме і непряме оподаткування.
- 2.5. Місцеві податки і збори.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: податок, збір, обов'язків платіж, податкове право, податкові правовідносини, податок на додану вартість, податок з доходів фізичних осіб, податок з прибутку підприємств, державні податки, місцеві податки, загальнодержавні збори та платежі, місцеві збори.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: під податком, збором, іншим обов'язковим платежем до бюджетів та державних цільових фондів слід розуміти обов'язків внесок до бюджету відповідного рівня або державного цільового фонду, здійснюваний платниками в порядку і на умовах, що визначені законодавчими актами України щодо оподаткування.

Податки – це нецільові, безвідплатні, безповоротні, безумовні та обов'язкові платежі фізичних та юридичних осіб до бюджету відповідного рівня на підставі Закону ВРУ або рішень рад місцевого самоврядування. Він наділений ознаками обов'язковість, нормативна визначеність, безоплатність, безумовність, нецільовий характер, адресність, періодичність, утримання в грошовій формі і підкріплене застосуванням санкцій.

Збори – це особлива форма платежу, які на відміну від податків мають разового, випадкового і незначного за розміром характеру і завжди є цільовими.

Вивчаючи дану тему також потрібно уявити поняття податкової системи – це сукупність податків, зборів та інших платежів до бюджету і в державні цільові фонди платників податків і органи, котрі здійснюють контроль за правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати їх у визначеному законом порядку.

Необхідно також самостійно опрацювати принципи оподаткування, елементи системи оподаткування, суб'єкт і носій податку, об'єкт і одиниця податку, джерело сплати, податкова ставка та пільги.

Студенту також необхідно на основі законодавства самостійно опрацювати податки з юридичних осіб (оподаткування прибутку) та непрямі податки з юридичних осіб (податок на додану вартість, акцизний збір, мито), податки з населення (прибутковий податок з громадян та податок на промисел), податки, що сплачують і юридичні, і фізичні особи, а також місцеві податки і збори.

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів є важливою складовою частиною навчального процесу та має на меті закріплення та поглиблення знань і навичок, одержаних на усіх видах навчальних занять; підготовку до наступних занять, іспиту, формування культури розумової праці з чинними правовими нормами, законодавством та практикою його застосування. Під час самостійної роботи уточнюється коло питань, що підлягають вивченню по темі, аналізується та вивчається нормативний матеріал, наукові джерела, виконуються завдання.

Самостійна робота студента виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опанувати практичні навички з організації праці менеджера. Відповіді на питання повинні бути стисло законспектовані з обов'язковими посилання на використані джерела.

Самостійна робота студентів має бути логічно пов'язана з іншими видами навчальних занять. Однак вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми не бажано починати з самостійної роботи студентів.

Від якості самостійної підготовки студентів залежить якість семінарських занять, глибина їх теоретичного змісту й активність студентів.

Самостійна робота є методом глибокого вивчення і творчого засвоєння студентами навчальної програми.

Перевірка самостійної роботи студентів здійснюється викладачами, які проводять семінарські заняття з навчальної дисципліни.

Викладач може обрати один з наступних способів перевірки самостійної роботи:

- проведення перевірки конспектів опрацьованої літератури, яка рекомендується для вивчення теми навчальної дисципліни;
- фронтального усного опитування;
- письмового опитування;
- проведення тестування з вивчених тем;
- розв'язування ситуаційних завдань до кожної теми навчальної дисципліни.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються питання для самоконтролю набутих знань.

Питання самостійної роботи виносяться на поточний і підсумковий семестровий контроль. Для самостійної роботи студентів з кожної теми надається рекомендована література з якою студенти повинні ознайомитися для якісного виконання завдань на самостійну підготовку.

Загальні методичні рекомендації щодо самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися із питаннями, що виносяться на самостійне вивчення студентами.
2. Уважно прочитати матеріал, викладений на лекції і занотований студентами до відповідної теми.
3. Ознайомитися із рекомендованою літературою до відповідної теми (як до семінарського заняття, так і самостійної роботи) і розширити одержані знання під час лекційного заняття (обсяг представлень про конкретні предмети і явища, що входять у сферу регулювання приватним правом).
4. За бажанням студент може підготувати коротке повідомлення (до десяти хвилин) з найбільш складного і цікавого питання.

5. У випадку необхідності студент може скористатися індивідуальними консультаціями викладача, який читає лекції, а також викладача, який проводить семінарські заняття у навчальній групі.

Тема 1. Правове регулювання грошового обігу та розрахунків в Україні

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 1.1. Поняття та зміст грошового обігу.
  - 1.1.1. Грошова система держави.
  - 1.1.2. Основні завдання правового регулювання грошового обігу.
  - 1.1.3. Основні умови грошового обігу держави.
  - 1.1.4. Взаємозв'язок готівкового та безготівкового грошового обігу.
- 1.2. Організація готівкового обігу.
  - 1.2.1. Роль Національного банку України для забезпечення організації готівкового обігу.
  - 1.2.2. Основні завдання установ банку в роботі з готівкою.
- 1.3. Організація безготівкових розрахунків та розрахунки за допомогою систем дистанційного обслуговування.
  - 1.3.1. Платіжна система України.
  - 1.3.2. Основна мета платіжної системи.
  - 1.3.3. Види платіжних систем.
  - 1.3.4. Розрахункові документи безготівкових розрахунків.
- 1.4. Контроль за дотриманням порядку ведення операцій з готівкою.
  - 1.4.1. Періодична перевірка розрахункових документів.
  - 1.4.2. Аналіз балансів та інших звітних матеріалів підприємств .
  - 1.4.3. Перевірка на місцях.

Питання для самоконтролю

1. Як здійснюються розрахункові операції?
2. Які види рахунків ви знаєте? Назвіть їх особливості.
3. Що слід розуміти під безготівковими розрахунками?
4. Визначте, хто може бути учасником безготівкових розрахунків.
5. Які правила безготівкових розрахунків ви можете назвати?
6. Виведіть загальні правила здійснення розрахунків із застосуванням платіжного доручення.
7. Які особливості розрахунків із застосуванням платіжної вимоги-доручення?
8. У яких випадках застосовується платіжна вимога?
9. Установіть відмінність між договірним і примусовим
10. списанням коштів.
11. Які особливості застосування чекової форми розрахунків?
12. Визначте поняття акредитива та його види.

13. Який порядок проведення розрахунків із застосуванням
14. акредитивів?
15. Визначте правову природу векселя як засобу розрахунків.
16. Що таке електронний розрахунковий документ?
17. Якими є загальні вимоги щодо здійснення операцій із застосуванням платіжних карток?
18. Які заходи, що здійснюються в державі, свідчать про розширення безготівкового обігу?
19. Визначте обсяг відповідальності банків за правопорушення під час переказу коштів.
20. Визначте особливості адміністративної та кримінальної відповідальності за правопорушення у сфері безготівкових розрахунків.

Тема 2. Правові засади валютного регулювання

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 2.1. Поняття валюти та валютних цінностей.
  - 2.1.1. Поняття національної валюти.
  - 2.1.2. Поняття іноземної валюти.
  - 2.1.3. Поняття валютних цінностей.
  - 2.1.4. Державний валютний фонд України.
  - 2.1.5. Місцеві валютні фонди.
  - 2.1.6. Валютні фонди підприємств.
- 2.2. Зміст валютного регулювання.
  - 2.2.1. Рівні валютного регулювання.
  - 2.2.2. Міжнародне валютне регулювання.
  - 2.2.3. Внутрішньодержавне валютне регулювання.
  - 2.2.4. Система валютного регулювання в Україні.
  - 2.2.5. Система валютних операцій.
- 2.3. Валютний контроль.
- 2.4. Система фінансових санкцій за порушення валютного законодавства.
- 2.5. Адміністративна відповідальність за порушення валютного законодавства.
- 2.6. Кримінальна відповідальність за порушення валютного законодавства.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттям "валюта України", "іноземна валюта", "валютні цінності".
2. У чому полягає особливий статус валюти України?
3. Що таке конвертованість валюти та які її види ви знаєте?
4. Наведіть приклади вільноконвертованих та неконвертованих валют.

5. За рахунок яких коштів формуються Державний валютний фонд та місцеві валютні фонди?
6. Що слід розуміти під валютним регулюванням?
7. Назвіть види валютного регулювання.
8. Визначте систему валютного регулювання,
9. Наведіть приклади валютних операцій.
10. Назвіть учасників валютних операцій.
11. Проаналізуйте порядок встановлення офіційного курсу гривні до іноземних валют та банківських металів.
12. Які вимоги та обмеження встановлені щодо ввезення, переказування і пересилання з-за кордону, а також вивезення, переказування і пересилання за кордон резидентами і нерезидентами валюти України?
13. Якими нормативно-правовими актами визначається порядок та умови торгівлі валютою та банківськими металами?
14. Якими нормативно-правовими актами визначається порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті, а також валютно-обмінних операцій на території України?
15. Визначте зміст, мету, призначення та суб'єктів валютного контролю.
16. На які органи покладається здійснення валютного контролю в Україні?
17. Якими повноваженнями наділені органи Міністерства доходів і зборів, Міністерство зв'язку України щодо здійснення валютного контролю?
18. Який порядок здійснення контролю з боку НБУ за дотриманням банками та фінансовими установами вимог валютного законодавства?
19. Які порушення можуть виникати у сфері валютних відносин?
20. Які санкції за порушення валютного законодавства передбачені в Україні?

Тема 3. Фінансово-правове регулювання обігу віртуальних активів

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 3.1. Блокчейн як новий спосіб регулювання відносин.
  - 3.1.1. Технологічні аспекти блокчейну.
  - 3.1.2. Законодавчі ініціативи щодо регулювання технології блокчейн: світовий досвід.
  - 3.1.3. Основні поняття цифрових активів, їх законодавче регулювання.
  - 3.1.4. Правовий режим цифрових активів.
  - 3.1.5. Суб'єкти ринку цифрових активів.
  - 3.1.6. Види цифрових активів.
- 3.2. Міжнародна фінансова система».
  - 3.2.1. Віртуальні активи як індикатор цифрової економіки
  - 3.2.2. Криптовалюти як фінансовий інструмент цифрової економіки
  - 3.2.3. Механізми регулювання ринків цифрових активів

- 3.2.4. Особливості функціонування світового ринку криптовалюти
- 3.2.5. Управління ринками віртуальних активів у сучасній цифровій економіці.
- 3.2.6. Забезпечення безпеки використання криптовалюти як платіжного засобу та віртуального активу.
- 3.2.7. Інфраструктура ринку віртуальних активів
- 3.2.8. Віртуальні активи як інвестиційний капітал
- 3.2.9. Аналіз та оцінювання криптовалют

Питання для самоконтролю

1. Правова природа віртуальних активів.
2. Віртуальні валюти.
3. Криптовалюта.
4. Мета запровадження віртуальної валюти.
5. Переваги і недоліки обігу віртуальних валют.
6. Особливості правового регулювання відносин щодо віртуальних активів.
7. Об'єкт регулювання обігу віртуальних валют.
8. Віртуальний токен.
9. Віртуальні фінансові активи.
10. Електронні грошові засоби.
11. Фінансові інструменти.
12. Система суб'єктів відносин щодо обігу віртуальних активів.
13. Правовий режим обігу віртуальних активів.

Тема 4. Фінанси і фінансова діяльність держави: економічні і правові основи

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 4.1. Поняття, суть і зміст фінансів. Функції фінансів.
  - 4.1.1. Поняття фінансів.
  - 4.1.2. Суть і значення поняття фінансів.
  - 4.1.3. Зміст поняття фінансів.
  - 4.1.4. Функції фінансів.
- 4.2. Фінансова система України та її склад.
  - 4.2.1. Поняття фінансової системи України.
  - 4.2.2. Складові фінансової системи України.
- 4.3. Поняття, природа, зміст та методи фінансової діяльності української держави.
  - 4.3.1. Поняття фінансової діяльності української держави.

- 4.3.2. Природа фінансової діяльності української держави.
- 4.3.3. Зміст фінансової діяльності української держави.
- 4.3.4. Методи фінансової діяльності української держави.
- 4.4. Система і правове положення державних органів, які здійснюють фінансову діяльність.
  - 4.4.1. Система державних органів, які здійснюють фінансову діяльність.
  - 4.4.2. Правове положення державних органів, які здійснюють фінансову діяльність.
- 4.5. Фінансова діяльність органів державної законодавчої і виконавчої влади.
  - 4.5.1. Фінансова діяльність органів державної законодавчої влади.
  - 4.5.2. Фінансова діяльність органів виконавчої влади загальної компетенції.
  - 4.5.3. Фінансова діяльність органів виконавчої влади спеціальної компетенції.
- 4.6. Фінансова діяльність органів місцевого самоврядування.
- 4.7. Правові форми фінансової діяльності. Поняття, види і значення фінансово-правових актів.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення фінансової діяльності держави.
2. Чим відрізняються публічні (державні) фінанси від приватних?
3. У чому є спорідненість і відмінність між категоріями “фінанси” і “гроші”?
4. Дайте визначення понять централізованих та децентралізованих фінансів.
5. Назвіть ознаки фінансів як економічної категорії.
6. Яка необхідна умова виникнення фінансів?
7. Що є економічною основою функціонування фінансів?
8. Назвіть методи мобілізації грошових коштів держави.
9. Що таке фінансова політика?

Тема 5. Фінансове право як галузь права. Фінансово-правові норми та відносини

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 5.1. Поняття фінансового права як галузі права.
  - 5.1.1. Відносини в сфері фінансової діяльності за змістом.
  - 5.1.2. Відносини в сфері фінансової діяльності за суб'єктним складом.
  - 5.1.3. Відносини в сфері фінансової діяльності за фінансовим регулюванням.

- 5.2. Предмет фінансового права.
- 5.3. Метод фінансового права.
  - 5.3.1. Ознаки імперативного методу.
  - 5.3.2. Інші методи фінансового права.
- 5.4. Система фінансового права.
  - 5.4.1. Поняття системи фінансового права.
  - 5.4.2. Складові елементи системи фінансового права.
  - 5.4.3. Загальна частина фінансового права і її особливості.
  - 5.4.4. Особлива частина фінансового права і її особливості.
- 5.5. Джерела фінансового права.
- 5.6. Наука фінансового права.
  - 5.6.1. Предмет науки фінансового права.
- 5.7. Співвідношення фінансового права як галузі та науки.
  - 5.7.1. Фінансове право і конституційне право.
  - 5.7.2. Фінансове право і кримінальне право.
  - 5.7.3. Фінансове право і адміністративне право.
- 5.8. Поняття фінансово-правових норм.
  - 5.8.1. Загальні ознаки фінансово-правових норм.
  - 5.8.2. Специфічні ознаки фінансово-правових норм.
- 5.9. Особливості фінансово-правових норм.
- 5.10. Види фінансово-правових норм.
- 5.11. Структура фінансово-правової норми.
- 5.12. Правова природа фінансово-правових санкцій.
- 5.13. Поняття та зміст фінансово-правових відносин.
  - 5.13.1. Функції фінансово-правових відносин.
  - 5.13.2. Склад фінансово-правових відносин.
  - 5.13.3. Передумови фінансової правосуб'єктності.
- 5.14. Особливості фінансово-правових відносин.
- 5.15. Класифікація фінансово-правових відносин.

Питання для самоконтролю

1. Що розуміють під предметом фінансового права?
2. Чому суспільні відносини з приводу фінансів територіальних громад є предметом фінансового права?
3. В чому особливість відносин, що складають предмет фінансового права?
4. Яке визначення фінансового права в переліку існуючих є найбільш досконалим, на вашу точку зору, та обґрунтуйте відповідь?
5. Чим метод фінансового права відрізняється від методу регулювання інших галузей публічного права?
6. В чому зв'язок фінансового права з іншими галузями права?
7. Розкрийте співвідношення понять “фінансове право” та “фінансове законодавство”.
8. Що є предметом науки фінансового права?

9. Які особливості та функції науки фінансового права?
10. Які групи суспільних відносин складають предмет фінансового права?
11. Які характерні ознаки методу фінансово-правового регулювання?
12. З якими галузями права тісно межує фінансове право?
13. Яка система фінансового права як галузі права?
14. Що слід розуміти під інститутами і підгалузями фінансового права?
15. Що таке джерела фінансового права?
16. Що вивчає фінансово-правова наука?
17. Назвіть кодифіковані фінансово-правові нормативні акти?
18. Дайте визначення фінансово-правової норми.
19. Розкрийте особливості фінансово-правових норм.
20. В чому проявляється імперативний характер фінансово-правових норм?
21. Охарактеризуйте структуру фінансово-правових норм.
22. Як класифікуються норми фінансового права?
23. Що таке матеріальні та процесуальні фінансово-правові норми? Наведіть приклади.
24. В чому полягає особливість санкцій фінансово-правових норм? Яка їх правова природа?
25. Визначте поняття фінансових правовідносин.
26. Розкрийте особливості фінансових правовідносин.
27. Розкрийте співвідношення суб'єктів фінансового права та суб'єктів фінансових правовідносин.
28. З'ясуйте особливості змісту фінансово-правових відносин.
29. Що розуміють під об'єктом фінансово-правових відносин?
30. Назвіть підстави виникнення, зміни та припинення фінансово-правових відносин.

Тема 6: Правові основи фінансового контролю в Україні

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 6.1. Поняття та елементи фінансового контролю.
  - 6.1.1. Основні завдання фінансового контролю.
  - 6.1.2. Основні вимоги, яким повинен відповідати фінансовий контроль.
  - 6.1.3. Суб'єкт фінансового контролю.
  - 6.1.4. Об'єкт фінансового контролю.
  - 6.1.5. Предмет фінансового контролю.
  - 6.1.6. Цілі фінансового контролю.
  - 6.1.7. Методи здійснення контролю.
- 6.2. Порядок та процедура здійснення перевірок.
- 6.3. Аудит як вид фінансового контролю в Україні.
- 6.4. Фінансовий контроль органів законодавчої влади.
- 6.5. Правовий статус Державної Рахункової палати України.

- 6.6. Фінансовий контроль органів державної виконавчої влади загальної компетенції.
- 6.7 Фінансовий контроль органів державної виконавчої влади спеціальної компетенції.
- 6.8. Контрольні функції Національного банку України.
- 6.9. Фінансовий контроль спеціалізованих органів фінансового контролю.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте поняття та зміст фінансового контролю.
2. Сформулюйте завдання фінансового контролю.
3. Які фактори актуалізують проблему фінансового контролю на сучасному етапі розвитку України?
4. Назвіть об'єкт фінансового контролю.
5. Визначте завдання фінансового контролю.
6. В чому особливості правового регулювання фінансового контролю?
7. Які види фінансового контролю ви знаєте?
8. Назвіть методи фінансового контролю та розкрийте їх зміст.
9. Які органи здійснюють фінансовий контроль в Україні?
10. Назвіть систему органів, що здійснюють фінансовий контроль.
11. Розкрийте повноваження органів фінансового контролю.
12. Дайте визначення аудиторського контролю.
13. Охарактеризуйте зміст аудиторської перевірки.

Тема 7. Фінансово-правова відповідальність

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 7.1. Поняття, ознаки та функції юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права.
  - 7.1.1. Поняття юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права.
  - 7.1.2. Ознаки юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права.
  - 7.1.3. Функції юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права.
- 7.2. Принципи юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права.
- 7.3. Класифікація юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права.
  - 7.3.1. За фактором часу проведення.
  - 7.3.2. За формами проведення.
  - 7.3.3. За суб'єктним складом.
- 7.4. Підстави притягнення до юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права.
- 7.5. Поняття та ознаки фінансового правопорушення.
- 7.6. Склад фінансового правопорушення:
  - 7.6.1. об'єкт фінансового правопорушення;
  - 7.6.2. об'єктивна сторона фінансового правопорушення;

- 7.6.3. суб'єкт фінансового правопорушення;
- 7.6.4. суб'єктивна сторона фінансового правопорушення.
- 7.7. Заходи фінансового примусу, що застосовуються в фінансовому праві.

Питання для самоконтролю

1. Якими ознаками характеризується поведінка суб'єктів фінансового права?
2. Які види правової поведінки суб'єктів фінансового права ви знаєте?
3. Яка поведінка суб'єктів фінансового права є правомірною, а яка протиправною?
4. У яких аспектах розглядають юридичну відповідальність?
5. Визначте поняття: «позитивна юридична» та «негативна юридична відповідальність».
6. Назвіть загальні ознаки юридичної відповідальності.
7. Визначте специфічні ознаки юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права.
8. Як можна визначити юридичну відповідальність суб'єктів фінансового права?
9. Які виділяють принципи юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права?
10. Визначте мету юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права?
11. Назвіть функції юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права.
12. Яке призначення правоохоронної та виховної функцій юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права?
13. Визначте систему видів юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права.
14. Порівняйте поняття «підстави притягнення до юридичної відповідальності» та «підстави настання юридичної відповідальності».
15. Дайте визначення правопорушення, яке скоюють суб'єктів фінансового права.
16. Якими ознаками характеризується правопорушення, яке скоюють суб'єктів фінансового права?
17. Що розуміють під складом правопорушення, яке скоюють суб'єктів фінансового права?
18. Визначте об'єкт правопорушення, яке скоюють суб'єктів фінансового права.
19. Дайте визначення об'єктивної сторони правопорушення, яке скоюють суб'єктів фінансового права.
20. Хто виступає суб'єктом правопорушення?
21. Назвіть ознаки суб'єктивної сторони правопорушення, яке скоюють суб'єкти фінансового права.
22. Які заходи державного примусу застосовуються за правопорушення у сфері фінансової діяльності?

23. Які види санкцій можуть застосовуватися у разі притягнення до відповідальності суб'єктів фінансового права?
24. Визначте, які санкції за порушення бюджетного законодавства можуть застосовуватися у разі притягнення до відповідальності суб'єктів фінансового права.
25. Що таке пеня, штрафна санкція (штраф)?
26. У яких випадках суб'єкти фінансового права притягаються до цивільно-правової та кримінальної відповідальності?

Тема 8: Бюджет і бюджетна система

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 8.1. Поняття бюджету.
  - 8.1.1. Поняття бюджету та його роль у виконанні функцій держави.
  - 8.1.2. Бюджет як економічна категорія.
  - 8.1.3. Бюджет з матеріальної точки зору.
  - 8.1.4. Бюджет як правова категорія.
  - 8.1.5. Елементи бюджету.
  - 8.1.6. Дефіцит бюджету.
  - 8.1.7. Профіцит бюджету.
- 8.2. Ознаки та функції бюджету.
  - 8.2.1. Ознаки бюджету.
  - 8.2.2. Розподільча функція бюджету.
  - 8.2.2. Контрольна функція бюджету.
- 8.3. Поняття та принципи бюджетної системи України.
  - 8.3.1. Бюджетний устрій.
  - 8.3.2. Бюджетна система.
  - 8.3.3. Елементи бюджетної системи.
  - 8.3.4. Зведений бюджет та його мета.
  - 8.3.5. Принципи побудови бюджетної системи.
- 8.4. Бюджетна класифікація.
  - 8.4.1. Мета бюджетної класифікації.
  - 8.4.2. Поняття бюджетної класифікації.
  - 8.4.3. Класифікація доходів бюджетів.
  - 8.4.4. Класифікація видатків та кредитування бюджетів.
  - 8.4.5. Класифікація фінансування бюджетів.
  - 8.4.6. Класифікація боргу.
- 8.5. Бюджетне регулювання.
  - 8.5.1. Компонентну будову бюджетного регулювання.
  - 8.5.2. Механізм бюджетного регулювання.
- 8.6. Предмет та метод бюджетного права.
  - 8.6.1. Поняття бюджетного права.
  - 8.6.2. Особливі риси бюджетного права.

- 8.6.3. Відносини, що складають предмет бюджетного права.
- 8.6.4. Суміжні правові відносини.
- 8.6.5. Загальні методи бюджетного права.
- 8.6.6. Спеціальні методи фінансового права.
- 8.6.7. Особливість імперативного методу в бюджетному праві.
- 8.7. Система бюджетного права.
- 8.8. Джерела бюджетного права.
- 8.9. Поняття бюджетних правовідносин та їх види.
  - 8.9.1. Ознаки бюджетних правовідносин.
  - 8.9.2. Система бюджетних правовідносин.
  - 8.9.3. Склад бюджетно-правових відносин.
  - 8.9.4. Класифікація бюджетних правовідносин.

Питання для самоконтролю

1. Поняття бюджету: розкрийте різні аспекти його визначення.
2. Що таке бюджет як фінансова категорія?
3. Чому бюджет будь-якого рівня – це завжди план?
4. Назвіть складові частини бюджету.
5. Дайте класифікацію доходів бюджету.
6. Назвіть видатки бюджету.
7. Що таке загальний, спеціальний та резервний фонди бюджету?
8. Яке співвідношення доходної та видаткової частини бюджету?
9. Що розуміється під предметом бюджетного права?
10. Які особливості бюджетних правовідносин?
11. Що детермінує напрямки видатків державного бюджету?
12. Які принципи покладені в основу розподілу доходів та видатків бюджетів в Україні?
13. Назвіть складові частини бюджету.
14. Що таке бюджетна класифікація? Для чого вона потрібна?
15. Яке призначення зведеного бюджету?
16. Дайте класифікацію доходів бюджету.
17. Назвіть видатки бюджету.
18. Що таке загальний, спеціальний та резервний фонди бюджету?
19. Яке співвідношення доходної та видаткової частини бюджету?
20. Що розуміється під предметом бюджетного права?
21. Які особливості бюджетних правовідносин?
22. Які фактори визначають бюджетну систему держави?
23. Що детермінує напрямки видатків державного бюджету?
24. Назвіть елементи бюджетної системи України та охарактеризуйте їх зміст.
25. Які принципи покладені в основу розподілу доходів та видатків бюджетів в Україні?
26. В чому роль та значення бюджетного регулювання?
27. Охарактеризуйте зміст інституту бюджетних повноважень.

Тема 9. Правові засади бюджетного процесу в Україні

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 9.1. Поняття бюджетного процесу.
  - 9.1.1. Частина бюджетного процесу.
  - 9.1.2. Завдання бюджетного права.
  - 9.1.3. Принципи бюджетного права.
- 9.2. Учасники бюджетного процесу.
  - 9.2.1. Головні розпорядники бюджетних коштів.
  - 9.2.2. Розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня.
- 9.3. Стадії бюджетного процесу та їх характеристика.
  - 9.3.1. Складання проектів бюджетів.
  - 9.3.2. Розгляд та прийняття Закону про Державний бюджет України, рішень про місцеві бюджети.
  - 9.3.3. Виконання бюджету, у тому числі у разі необхідності внесення змін до Закону про Державний бюджет України, рішення про місцеві бюджети.
  - 9.3.4. Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішень щодо нього.
- 9.4. Бюджетне планування.
  - 9.4.1. Поняття бюджетного планування.
  - 9.4.2. Завдання бюджетного планування.
  - 9.4.3. Форми бюджетного планування.
- 9.5. Виконання бюджету.
  - 9.5.1. Учасники виконання бюджетів.
  - 9.5.2. Касове виконанням бюджету.

Питання для самоконтролю

1. Що таке бюджетний процес? Чим відрізняється бюджетний процес від цивільного та кримінального?
2. Що таке бюджетний цикл?
3. На яких матеріалах та документах базується проект державного та місцевих бюджетів?
4. Що таке бюджетна резолюція, її основний зміст, процедура прийняття?
5. Зміст актів про бюджет.
6. Яку роль відіграє державне казначейство у виконанні бюджету?
7. Порядок складання проекту бюджету в Україні.
8. Поняття та зміст бюджетного процесу.
9. Особливості розгляду проекту закону про Державний бюджет України.
10. Співвідношення банківської та казначейської форм виконання бюджету.
11. Виконання Державного бюджету по доходах та видатках.

12. Порядок скорочення видатків загального фонду Державного бюджету України.
13. Особливості фінансового контролю на стадіях бюджетного процесу.

Тема 10. Основи податкового права

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 10.1. Поняття, види, ознаки податку. Розмежування податку і збору.
  - 10.1.1. Поняття обов'язкового платежу.
  - 10.1.2. Види податку.
  - 10.1.3. Ознаки податку.
  - 10.1.4. Розмежування податку і збору.
  - 10.1.5. Функції податків.
- 10.2. Принципи оподаткування та функції податків.
  - 10.2.1. Поняття податкової системи.
  - 10.2.2. Загальні принципи оподаткування.
  - 10.2.3. Спеціальні принципи оподаткування.
- 10.3. Податкове право: поняття, зміст та особливості.
- 10.4. Податкові правовідносини: поняття, зміст та особливості.
- 10.5. Елементи правового механізму.
  - 10.5.1. Обов'язкові елементи податкового механізму.
  - 10.5.2. Додаткові елементи податкового механізму.
- 10.5. Загальнодержавні податки і збори.
- 10.6. Місцеві податки і збори.
- 10.7. Податки з юридичних осіб.
- 10.8. Податки з населення.
- 10.9. Податки, що сплачують і юридичні і фізичні особи (змішані податки).

Питання для самоконтролю

1. Що таке податкове право за предметом правового регулювання?
2. Хто є суб'єктом податкового права та податкових правовідносин?
3. Розкрийте зміст поняття «податкова система».
4. Яка структура податкових органів в Україні?
5. Охарактеризуйте поняття та рівні податкового тиску.
6. Що таке податок як правова категорія?
7. Розмежуйте поняття податок, збір, платіж, відрахування?
8. В чому недоліки та переваги непрямих податків?
9. Охарактеризуйте функції податку.
10. Назвіть ознаки податку.
11. За якими ознаками класифікуються податки?
12. Що таке елементи механізму оподаткування? Охарактеризуйте їх.
13. Які існують типи податкових систем?

14. Що таке податок на додану вартість?
15. У чому полягає сутність акцизного збору?
16. Що є об'єктом оподаткування при утриманні податку на прибуток підприємств?
17. Як оподатковуються доходи фізичних осіб?
18. Що таке державне мито?
19. Які податки та збори належать до місцевих?
20. Які є способи ухиляння від сплати податків?
21. Які є види відповідальності за порушення податкового законодавства?

Тема 11. Правові основи державного та муніципального кредиту

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 11.1. Поняття і функції державного й муніципального кредиту.
  - 11.1.1. Поняття державного кредиту.
  - 11.1.2. Функції державного кредиту.
  - 11.1.3. Особливості державного кредиту.
  - 11.1.4. Джерелами погашення державних позик.
  - 11.1.5. Поняття муніципального кредиту.
  - 11.1.6. Функції муніципального кредиту.
- 11.2. Зміст державного й муніципального боргу.
  - 11.2.1. Внутрішній державний борг.
  - 11.2.2. Зовнішній державний борг.
  - 11.2.3. Управління державним боргом.
  - 11.2.4. Стадії управління державним боргом.
- 11.3. Форми державного кредиту.
- 11.4. Ознаки, за якими класифікуються державні внутрішні позики.
- 11.5. Гарантія Кабінету Міністрів України як форма державного кредиту.
- 11.6. Правові основи муніципальних запозичень.
- 11.7. Правовідносини України з іноземними державними і міжнародними фінансово-кредитними організаціями в галузі державного кредиту.

Питання для самоконтролю

1. Що таке державний кредит?
2. Дайте визначення державному кредиту в економічному та правовому аспектах.
3. Які особливості правовідносин в сфері державного кредиту?
4. Які форми державного кредиту ви знаєте?
5. Що таке державна позика?
6. Охарактеризуйте сутність, функції та значення державної позики.
7. Назвіть відмінності між державним та банківським кредитами.
8. Що таке державний борг?

9. Що таке рефінансування державного боргу?
10. Охарактеризуйте функції державного боргу.
11. Назвіть джерела погашення державного боргу.
12. Які існують форми державного кредиту?
13. Назвіть учасників ринку цінних паперів.
14. Якими нормативними актами регулюються відносини у сфері державного кредиту?

Тема 12. Правові основи банківського права

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 12.1. Банківська система України: поняття, рівні.
  - 12.1.1. Поняття банківської системи.
  - 12.1.2. Рівні банківської системи.
  - 12.1.3. Основні завдання банківської системи.
  - 12.1.4. Специфічні функції банківської системи.
- 12.2. Функції і напрямки діяльності банків.
  - 12.2.1. Поняття банківських правовідносин.
  - 12.2.2. Характерні риси банківських правовідносин.
  - 12.2.3. Елементи банківських правовідносин.
- 12.3. Об'єкти кредитування.
- 12.4. Суб'єкти кредитних правовідносин.
- 12.5. Роль Національного банку України в банківській системі країни.
- 12.6. Правові засади контролю Національного банку України за діяльністю комерційних банків.
- 12.7. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

Питання для самоконтролю

1. Яку роль виконує банківська система в умовах ринкової економіки?
2. Дайте характеристику банківської системи України.
3. В чому полягає особливий правовий статус Національного банку України?
4. Охарактеризуйте принципи діяльності комерційних банків України.
5. В чому полягають контрольні повноваження Національного банку України щодо комерційних банків?
6. За якими ознаками можна Національний банк України віднести до “ банку банків ”?
7. Проаналізуйте права Національного банку України по ліцензуванню комерційних банків.
8. Що слід розуміти під банківським кредитом?
9. Чим банківський кредит відрізняється від державного кредиту?
10. Дайте характеристику принципів банківського кредитування.
11. Які з принципів банківського кредитування обумовлені перехідним характером економіки України?

12. Чому на сучасному етапі банки віддають перевагу короткостроковому кредитуванню?
13. Який взаємозв'язок між обліковою ставкою Національного банку України і відсотковою ставкою по кредитах, що надаються комерційними банками?
14. Назвіть основні нормативно-правові акти, що регулюють правовідносини, пов'язані з поверненням банківських кредитів.

1.5. Індивідуальні завдання

1.5.1. Основні вимоги до написання індивідуальних завдань

З метою поглибленого вивчення курсу, а також контролю за рівнем знань студентів-заочників ними виконується письмова контрольна робота з її усним захистом.

Закріплення варіантів контрольних робіт за студентами здійснюється учбовим відділом юридичного факультету заочної форми навчання.

Після закріплення варіанта контрольної роботи студент повинен розпочати роботу над нормативними актами та іншими джерелами, які рекомендовані для використання (перелік нормативних актів, підручників, посібників, спеціальної літератури додається до кожного варіанту контрольної роботи).

Кожний варіант містить три питання з різних тем навчального курсу. Це дає можливість студенту опрацювати якомога більше нормативних актів та інших джерел, що позитивно вплине на рівень знань студента.

При висвітленні питань контрольної роботи слід мати на увазі, що використання Законів України та інших нормативних актів є обов'язковим, при цьому необхідно вказувати конкретну норму, яка "працює" на зміст питання (статтю Закону).

Контрольна робота повинна бути виконана рукописним чи машинописним способом на папері формату А4 обсягом 12-16 сторінок. Сторінки нумеруються. Титульний аркуш контрольної роботи оформляється за встановленим зразком. Кожне питання повинно мати заголовок. В кінці тексту в алфавітному порядку складається список літератури. Спочатку подаються Закони України та інші нормативні акти, потім наукова (спеціальна) література, періодичні джерела.

Викладач дає письмову рецензію на контрольну роботу. Контрольна робота, яка отримала позитивну оцінку, допускається до усного захисту. Якщо робота не зарахована, то вона повертається студентові на доопрацювання.

1.5.2. Завдання для контрольних робіт

Варіант №1.

1. Фінансова система України: поняття, структура, характеристика.
2. Загальна характеристика стадій бюджетного процесу.
3. Банківське право як частина фінансового права.

Варіант №2.

1. Поняття державного та банківського кредиту та їх порівняльна характеристика.
2. Загальні положення про облік платників податків.
3. Правове регулювання державних видатків.

Варіант №3.

1. Поняття та характеристика адміністрування обов'язкових платежів.
2. Правова природа податкового боргу та процедура його погашення.
3. Контрольні функції Національного банку України.

Варіант №4.

1. Загальна характеристика елементів фінансового контролю в Україні.
2. Поняття кошторисно-бюджетного фінансування та його об'єкти.
3. Загальна характеристика та види банківських операцій.

Варіант №5.

1. Пільги з оподаткування як елемент механізму оподаткування.
2. Бюджетна класифікація та напрями її удосконалення.
3. Суть і функції державного страхування.

Варіант №6.

1. Грошова система України, її поняття, основи правового регулювання.
2. Непрямі податки: поняття, види, переваги.
3. Режим валютних обмежень.

Варіант №7.

1. Поняття, суть, зміст і функції фінансів.
2. Фінансово-правова відповідальність за порушення банківського законодавства.
3. Методи дотацій, субвенцій і субсидій в бюджетному регулюванні.

Варіант №8.

1. Аудит як вид незалежного фінансового контролю.
2. Безготівкові розрахунки: поняття, види, правове регулювання.
3. Характеристика місцевих податків.

Варіант №9.

1. Фінансово-правові акти та їх різновиди.
2. Єдиний податок: характеристика елементів, порядок нарахування та сплати.
3. Державний кредит як особлива форма фінансових відносин.

Варіант №10.

1. Державне майнове і особисте страхування.
2. Фінансово-правова відповідальність за порушення податкового законодавства.
3. Повноваження Кабінету Міністрів України у галузі валютного регулювання.

Варіант №11.

1. Правове регулювання готівкового обігу іноземної валюти на території України.
2. Бюджетні права України.
3. Податок на доходи фізичних осіб.

Варіант №12.

1. Бюджетне право, бюджетні правовідносини, їх суб'єкти.
2. Податок на додану вартість.
3. Функції комерційних банків.

Варіант №13.

1. Поняття фінансів і фінансової діяльності держави.
2. Фінансово-правова відповідальність за порушення бюджетного законодавства.
3. Система державних видатків.

Варіант №14.

1. Загальна характеристика податкового контролю.
2. Правове регулювання державного внутрішнього боргу України.
3. Ліквідність і платоспроможність банків.

Варіант №15.

1. Податкове право, як складова частина фінансового права.
2. Централізовані та децентралізовані державні доходи.
3. Правове регулювання державних позик.

Варіант №16.

1. Поняття фінансової діяльності держави.
2. Поняття і значення бюджету для функціонування держави.
3. Банківська система України та роль в ній НБУ.

Варіант №17.

1. Поняття, предмет і джерела бюджетного права.
2. Правові засади контролю НБУ за діяльністю комерційних банків.
3. Органи, що здійснюють фінансову діяльність в державі.

Варіант №18.

1. Склад доходів бюджетної системи України.
2. Місце фінансового права в системі права України.
3. Порядок регулювання відносин при відкритті рахунків у банківських установах.

Варіант №19.

1. Поняття і класифікація бюджетних повноважень.
2. Правові засади безготівкового грошового обігу.
3. Джерела фінансового права.

Варіант №20.

1. Методи фінансового контролю.
2. Правовий режим валютних операцій.
3. Бюджетні повноваження України, їх класифікація.

Зразок 1

Зразок титульної сторінки

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**
Кафедра конституційного, адміністративного та фінансового права

**Навчальна дисципліна:
Фінансове право**

**Контрольна робота
Варіант № 5**

Виконала:
**Хавронюк
Вікторія Дмитрівна,**
студентка 3 курсу

Перевірив:

**Хмельницький
2025**

Зразок 2

Сторінка 2

ЗМІСТ		Стор.
1.	(назва першого питання)	- 3
2.	(назва другого питання)	- 6

3.	(назва третього питання)	-	9
	Список використаних джерел	-	14

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Предмет та метод фінансового права.
2. Наука фінансового права: поняття та зміст.
3. Система фінансового права України.
4. Фінансово-правова відповідальність за порушення податкового законодавства.
5. Поняття та зміст фінансового контролю.
6. Види фінансового контролю.
7. Методи фінансового контролю.
8. Правова природа фінансових санкцій.
9. Поняття, структура та особливості фінансово-правових норм.
10. Класифікація фінансово-правових норм.
11. Фінансово-правові відносини: поняття, особливості, класифікація.
12. Структура фінансово-правових відносин.
13. Стадії бюджетного процесу.
14. Непрямі податки: поняття, види, переваги.
15. Джерела фінансового права України.
16. Проблеми систематизації фінансового законодавства.
17. Податок на доходи фізичних осіб.
18. Податкова система України: поняття, зміст, правові основи та принципи.
19. Поняття та ознаки податку.
20. Класифікація податків.
21. Фінансова система України.
22. Поняття та функції фінансів.
23. Фінансова діяльність держави: поняття, зміст, правові основи.
24. Фінансово-правова відповідальність банків за порушення банківського законодавства.
25. Податок на додану вартість.
26. Контрольно-наглядові функції НБУ.
27. Елементи механізму оподаткування.
28. Напрямки удосконалення податкової системи України.
29. Податкові правовідносини: поняття, зміст, особливості.
30. Аудит, як вид недержавного фінансового контролю.
31. Державний нагляд за страховою діяльністю.
32. Податкові пільги.
33. Система державних органів, які здійснюють фінансову діяльність.
34. Фінансова діяльність органів законодавчої влади.
35. Фінансовий контроль органів державної податкової служби.
36. Взаємозв'язок фінансового права з іншими галузями права.
37. Рахункова палата ВРУ в системі фінансового контролю.

38. Характеристика галузей та основних видів страхування.
39. Правове регулювання місцевих податків та зборів.
40. Ревізія та перевірка як методи фінансового контролю.
41. Структура доходів державного бюджету України.
42. Поняття та система державних видатків.
43. Бюджетна система України.
44. Міжбюджетні відносини.
45. Страхування: поняття, види, правові основи.
46. Форми державного внутрішнього кредиту.
47. Кошторисно-бюджетне фінансування.
48. Систематизація податкового законодавства України.
49. Правові форми безготівкових розрахунків.
50. Бюджетна класифікація: поняття, зміст, призначення.
51. Акцизний податок: порядок обчислення та сплати.
52. Поняття банків та банківської системи.
53. Операції та функції комерційних банків.
54. Організація страхування в Україні.
55. Договір страхування: поняття та умови.
56. Порівняльна характеристика державного та банківського кредиту.
57. Фінансово-правові акти, їх характеристика.
58. Відповідальність за порушення податкового законодавства.
59. Види рахунків, що відкриваються в банківських установах.
60. Правові принципи банківської діяльності.
61. Правовий статус та функції НБУ.
62. Відповідальність за порушення валютного законодавства.
63. Принципи банківського кредитування.
64. Порядок відкриття рахунків в банківських установах.
65. Порядок складання та затвердження кошторисів.
66. Дефіцит державного бюджету та шляхи його подолання.
67. Валютний контроль.
68. Кредитний договір: поняття, сутність, зміст та значення.
69. Комерційні банки: їх види та класифікація.
70. Поняття та принципи бюджетного фінансування.
71. Добровільне та обов'язкове страхування.
72. Державний борг України: його види, обслуговування державного боргу.
73. Структура місцевих доходів.
75. Поняття державних та місцевих цільових фондів коштів, їх класифікація.
76. Джерела державних доходів.
77. Принципи та стадії бюджетного процесу.
79. Державний бюджет, як економічна, політична та правова категорія.
80. Методи мобілізації, розподілу та використання централізованих фондів коштів.

1.6.2. Приклад екзаменаційного білету

1. Взаємозв'язок фінансового права з іншими галузями права.
2. Права, обов'язки та відповідальність посадових осіб контролюючих органів.
3. Поняття та система державних видатків.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 5 лекцій за заочною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій				
			1	2	3	4	5
1.	Заочна	5	1	2	3	4	5

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 2 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

3. Рекомендовані джерела

Тема 1

1. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4844>
2. Баранов О. А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи. К. : Видавничий дім «СофтПрес», 2005. 315 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=&S21FMT=JwU_V&S21ALL=%28%3C.%3EU%3D%D0%A5849%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=GOD&S21SRD=UP&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20
3. Виноградова Г. В. Інформаційне право України: Навч. посіб. К. : МАУП, 2006. 144 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p09_23.pdf
4. Грицай І.О. Конспект лекцій з навчальної дисципліни Інформаційне право. Дніпро 2016. URL: <https://dduvs.edu.ua/wpcontent/uploads/files/Structure/library/student/lectures>
5. Жилияев І. Б. Інформаційне право України: теорія і практика : [монографія]. К. : Парламентське вид-во, 2009. 104 с. URL: <https://ippi.org.ua/informatsiine-pravo-osnovi-teorii-i-praktiki>
6. Коваленко Л.П. Інформаційне право. Запоріжжя. Видавничий дім "Гельветика". 2022. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2012_119_19
7. Кормич Б. А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К., 2011. 334 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kormych_Borys/Informatsiine_pravo.pdf?PHPSESSID=1mvueq4bjcdf29mk0pctvp4roo4
8. Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д., Гриценко В.В. та ін.; Основи інформаційного права України. / За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника., Навч. посіб. К.: Знання, 2004. 274 с. URL: <https://buklib.net/books/22031/>
9. Уткіна М. С. Інформаційне право (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2022. 221 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89688/1/Utkina.pdf;jsessionid=E222CADCCE2D6BE156ABD30CSA11BD65>
10. Бачило І. Л. Інноваційний розвиток нації і становлення засад інформаційного і громадянського суспільства. Вісник НТУУ «КПІ». *Політологія. Соціологія. Право*. 2011. Вип. 4 (11). С. 7-15. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1794564&title=%E3%F0%EE%EC%E0%E4%FF%ED%F1%FC%EA+%F1%F3%F1%EF%B3%EB%FC%F1%F2%E2&div=0&source=1&yearFst=2008&yearLst=2013&prev=0&page=2&docType=24&docType3=13&docType4=14&parentId=0&sort=1
11. Гапотій В. Д. Інформаційне суспільство та інформаційний суверенітет: теоретико-правовий аспект. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 24-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2012_2_6
12. Данильян О. Г. Інформаційне суспільство: морально-етичний дискурс. *Інформація і*

право. 2014. № 1 (10). С. 16-25. URL: <https://ippi.org.ua/danilyan-og-dzoban-op-informatsiine-suspilstvo-moralno-etichnii-diskurs>

13. Данько Ю. А. Теорії інформаційного суспільства в сучасному науковому дискурсі. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*. 2013. № 1. С. 76-84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cuc_2013_1_10

Тема 2

1. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4844>
2. Баранов О. А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи. К. : Видавничий дім «СофтПрес», 2005. 315 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=&S21FMT=JwU_V&S21ALL=%28%3C.%3EU%3D%D0%A5849%28%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=GOD&S21SRD=UP&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20
3. Виноградова Г. В. Інформаційне право України: Навч. посіб. К. : МАУП, 2006. 144 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p09_23.pdf
4. Грицай І.О. Конспект лекцій з навчальної дисципліни Інформаційне право. Дніпро 2016. URL: <https://dduvs.edu.ua/wpcontent/uploads/files/Structure/library/student/lectures>
5. Жилияев І. Б. Інформаційне право України: теорія і практика : [монографія]. К. : Парламентське вид-во, 2009. 104 с. URL: <https://ippi.org.ua/informatsiine-pravo-osnovi-teorii-i-praktiki>
6. Коваленко Л.П. Інформаційне право. Запоріжжя. Видавничий дім "Гельветика". 2022. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2012_119_19
7. Кормич Б. А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К., 2011. 334 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kormych_Borys/Informatsiine_pravo.pdf?PHPSESSID=1mvuq4bjcdf29mk0pctvp4roo4
8. Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д., Гриценко В.В. та ін.; Основи інформаційного права України. / За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника., Навч. посіб. К.: Знання, 2004. 274 с. URL: <https://buklib.net/books/22031/>
9. Уткіна М. С. Інформаційне право (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2022. 221 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89688/1/Utkina.pdf;jsessionid=E222CADCCE2D6BE156ABD30CSA11BD65>
10. Арістова І. В. Наука «Інформаційне право» на новому етапі розвитку інформаційного суспільства. *Правова інформатика*. 2011. № 1 (29). С. 3-11. URL: <https://ippi.org.ua/aristova-iv-nauka-%E2%80%9Cinformatsiine-pravo%E2%80%9D-na-novomu-etapi-rozvitku-informatsiinogo-suspilstva>
11. Баранов О. А. Методи інформаційного права. *Правова інформатика*. 2007. № 4 (11). С. 8-12. URL: <https://ippi.org.ua/baranov-o-metodi-informatsiinogo-prava>
12. Баранов О. Інститути інформаційного права. *Правова інформатика*. 2006. № 3 (11). С. 40-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pinform_2006_3_7
13. Брижко В. До питання методології кодифікації інформаційного законодавства. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 3 (62). С. 32-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2010_3_4
14. Брижко В. М. Роль інформаційного права у розвитку правової системи України. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2011. № 1 (5). С. 13-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sitsbo_2011_1-2_22
15. Каденюк Д. Л. Загальні принципи інформаційного права України. *Наукові записки*

- Інституту законодавства Верховної Ради України.* 2010. № 3. С. 68-73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2010_3_16
16. Каденюк Д. Л. Спеціальні принципи інформаційного права. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України.* 2012. № 1. С. 54-58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2012_1_15
17. Коваленко Л. Етапи становлення інформаційного права в Україні. *Вісник Академії правових наук України.* 2012. № 2 (69). С. 175-182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2012_2_20

Тема 3

1. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с. URL: <https://dSPACE.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4844>
2. Баранов О. А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи. К. : Видавничий дім «СофтПрес», 2005. 315 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=&S21FMT=JwU_V&S21ALL=%28%3C.%3EU%3D%D0%A5849%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=GOD&S21SRD=UP&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20
3. Виноградова Г. В. Інформаційне право України: Навч. посіб. К. : МАУП, 2006. 144 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p09_23.pdf
4. Грицай І.О. Конспект лекцій з навчальної дисципліни Інформаційне право. Дніпро 2016. URL: <https://dduvs.edu.ua/wpcontent/uploads/files/Structure/library/student/lectures>
5. Жилияєв І. Б. Інформаційне право України: теорія і практика : [монографія]. К. : Парламентське вид-во, 2009. 104 с. URL: <https://ippi.org.ua/informatsiine-pravo-osnovi-teorii-i-praktiki>
6. Коваленко Л.П. Інформаційне право. Запоріжжя. Видавничий дім "Гельветика". 2022. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2012_119_19
7. Кормич Б. А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К., 2011. 334 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kormych_Borys/Informatsiine_pravo.pdf?PHPSESSID=1mvueq4bjcdf29mk0pctvp4roo4
8. Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д., Гриценко В.В. та ін.; Основи інформаційного права України. / За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника., Навч. посіб. К.: Знання, 2004. 274 с. URL: <https://buklib.net/books/22031/>
9. Правове регулювання відносин у мережі Інтернет : монографія. Харків : Право, 2016. 360 с. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Yefremova/title_page.pdf
10. Уткіна М. С. Інформаційне право (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2022. 221 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89688/1/Utkina.pdf;jsessionid=E222CADCCE2D6BE156ABD30CSA11BD65>
11. Баранов О. Інтернет і право: об'єкт і предмет регулювання. *Вісник НТУУ "КПІ". Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць.* 2011. № 4 (12). С. 155-162. URL: <https://ela.kpi.ua/items/5288eec7-5c68-44ba-a52a-ba16e451507b>
12. Білан Н. І. Інтернет як простір різних видів соціальних комунікацій. *Актуальні проблеми міжнародних відносин.* 2011. Вип. 103(1). С. 46-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2011_103%281%29_9

Тема 4

1. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України : навчальний

- посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с.
URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4844>
2. Баранов О. А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи. К. : Видавничий дім «СофтПрес», 2005. 315 с. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=&S21FMT=JwU_V&S21ALL=%28%3C.%3EU%3D%D0%A5849%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=GOD&S21SRD=UP&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20
  3. Виноградова Г. В. Інформаційне право України: Навч. посіб. К. : МАУП, 2006. 144 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p09_23.pdf
  4. Грицай І.О. Конспект лекцій з навчальної дисципліни Інформаційне право. Дніпро 2016. URL: <https://dduvs.edu.ua/wpcontent/uploads/files/Structure/library/student/lectures>
  5. Жиляєв І. Б. Інформаційне право України: теорія і практика : [монографія]. К. : Парламентське вид-во, 2009. 104 с. URL: <https://ippi.org.ua/informatsiine-pravo-osnovi-teorii-i-praktiki>
  6. Коваленко Л.П. Інформаційне право. Запоріжжя. Видавничий дім "Гельветика". 2022. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2012_119_19
  7. Кормич Б. А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К., 2011. 334 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kormych_Borys/Informatsiine_pravo.pdf?PHPSESSID=1mvuq4bjcdf29mk0pctvp4roo4
  8. Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д., Гриценко В.В. та ін.; Основи інформаційного права України. / За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника., Навч. посіб. К.: Знання, 2004. 274 с. URL: <https://buklib.net/books/22031/>
  9. Уткіна М. С. Інформаційне право (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2022. 221 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89688/1/Utkina.pdf;jsessionid=E222CADCCE2D6BE156ABD30CSA11BD65>
  10. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти: [монографія]. Харків Університет внутрішніх справ, 2000. 368с. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/523319/mod_resource/content/1/%D0%90%D1%80%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20-%20%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B0%20%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8.pdf
  11. Гуцу С. Ф. Правові основи інформаційної діяльності : [навч. посібник]. Харків : Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2009. 48 с. URL: <https://dspace.library.khai.edu/xmlui/handle/123456789/6747?show=full&locale-attribute=ru>
  12. Бурило Ю. П. Правове регулювання інформаційної діяльності у сфері господарювання : [монографія]. К., 2013. 343 с. URL: <https://ippi.org.ua/burilo-yurpravovi-normi-ta-dzherela-pravovogo-regulyuvannya-u-sferi-gospodarskikh-informatsiiniikh-v>
  13. Турченко Ю. В. Сутність державної інформаційної політики в умовах демократичного державотворення. Держава і право : [зб. наук. праць : юридичні і політичні науки]. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2009. Вип. 46. С. 631-637. URL: <https://irbis-nbu.gov.ua/publ/REF-0000468951>

Тема 5

1. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4844>
2. Баранов О. А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи. К. : Видавничий дім «СофтПрес», 2005. 315 с. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu.gov.ua/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=&S21FMT=JwU_V&S21ALL=%28%3C.%3EU%3D%D0%A5849%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=GOD&S21SRD=UP&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20
3. Виноградова Г. В. Інформаційне право України: Навч. посіб. К. : МАУП, 2006. 144 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p09_23.pdf
4. Грицай І.О. Конспект лекцій з навчальної дисципліни Інформаційне право. Дніпро 2016. URL: <https://dduvs.edu.ua/wpcontent/uploads/files/Structure/library/student/lectures>
5. Жилияєв І. Б. Інформаційне право України: теорія і практика : [монографія]. К. : Парламентське вид-во, 2009. 104 с. URL: <https://ippi.org.ua/informatsiine-pravo-osnovi-teorii-i-praktiki>
6. Коваленко Л.П. Інформаційне право. Запоріжжя. Видавничий дім "Гельветика". 2022. URL: http://nbu.gov.ua/UJRN/Pz_2012_119_19
7. Кормич Б. А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К., 2011. 334 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kormych_Borys/Informatsiine_pravo.pdf?PHPSESSID=1mvuq4bjcdf29mk0pctvp4roo4
8. Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д., Гриценко В.В. та ін.; Основи інформаційного права України. / За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника., Навч. посіб. К.: Знання, 2004. 274 с. URL: <https://buklib.net/books/22031/>
9. Уткіна М. С. Інформаційне право (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2022. 221 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89688/1/Utkina.pdf;jsessionid=E222CADCCE2D6BE156ABD30CCA11BD65>
10. Богачов С. В. Інформаційна культура через засоби правової освіти. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2011. № 2 (5). С.77–82. URL: http://nbu.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2011_2_17
11. Чеботарьова Н. В. Людина в інформаційній культурі. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*. 2012. № 1. С. 178–183. URL: http://nbu.gov.ua/UJRN/cuc_2012_1_25
12. Денисюк Ж.З., Яковлев О.В. Формування інформаційної культури суспільства в умовах цифровізації. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. № 2. 2021. С. 18–22. URL: <https://journals.uran.ua/visnyknakkkim/article/view/239802>

Тема 6

1. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4844>
2. Баранов О. А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи. К. : Видавничий дім «СофтПрес», 2005. 315 с. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu.gov.ua/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=&S21FMT=JwU

- [_V&S21ALL=%28%3C.%3EU%3D%D0%A5849%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=GOD&S21SRD=UP&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20](https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p09_23.pdf)
3. Виноградова Г. В. Інформаційне право України: Навч. посіб. К. : МАУП, 2006. 144 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p09_23.pdf
  4. Грицай І.О. Конспект лекцій з навчальної дисципліни Інформаційне право. Дніпро 2016. URL: <https://dduvs.edu.ua/wpcontent/uploads/files/Structure/library/student/lectures>
  5. Жилияєв І. Б. Інформаційне право України: теорія і практика : [монографія]. К. : Парламентське вид-во, 2009. 104 с. URL: <https://ippi.org.ua/informatsiine-pravo-osnovi-teorii-i-praktiki>
  6. Коваленко Л.П. Інформаційне право. Запоріжжя. Видавничий дім "Гельветика". 2022. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2012_119_19
  7. Кормич Б. А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К., 2011. 334 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kormych_Borys/Informatsiine_pravo.pdf?PHPSESSID=1mvyuq4bjcdf29mk0pctvp4roo4
  8. Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д., Гриценко В.В. та ін.; Основи інформаційного права України. / За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника., Навч. посіб. К.: Знання, 2004. 274 с. URL: <https://buklib.net/books/22031/>
  9. Уткіна М. С. Інформаційне право (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2022. 221 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89688/1/Utkina.pdf;jsessionid=E222CADCCE2D6BE156ABD30CCA11BD65>
  10. Що таке електронна комерція? URL: <https://wezom.com.ua/ua/blog/elektronna-ya-kommertsiya>
  11. Товкун Л.В., Перепелиця М.О. Правове регулювання електронної комерції та особливості її оподаткування в Україні та світі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 31. 78–182. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/19367>
  12. Чучковська А.В. Правове регулювання електронної комерції в Україні. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 224 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/33-Pravove_regyluvanna_elektronnoi_komercii-Chychkovska.pdf

Тема 7

1. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4844>
2. Баранов О. А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи. К. : Видавничий дім «СофтПрес», 2005. 315 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=&S21FMT=JwU_V&S21ALL=%28%3C.%3EU%3D%D0%A5849%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=GOD&S21SRD=UP&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20
3. Виноградова Г. В. Інформаційне право України: Навч. посіб. К. : МАУП, 2006. 144 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p09_23.pdf
4. Грицай І.О. Конспект лекцій з навчальної дисципліни Інформаційне право. Дніпро 2016. URL: <https://dduvs.edu.ua/wpcontent/uploads/files/Structure/library/student/lectures>
5. Жилияєв І. Б. Інформаційне право України: теорія і практика : [монографія]. К. : Парламентське вид-во, 2009. 104 с. URL: <https://ippi.org.ua/informatsiine-pravo-osnovi>

teorii-i-praktiki

6. Коваленко Л.П. Інформаційне право. Запоріжжя. Видавничий дім "Гельветика". 2022. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2012_119_19
7. Кормич Б. А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К., 2011. 334 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kormych_Borys/Informatsiine_pravo.pdf?PHPSESSID=1mvuq4bjcdf29mk0pctvp4roo4
8. Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д., Гриценко В.В. та ін.; Основи інформаційного права України. / За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника., Навч. посіб. К.: Знання, 2004. 274 с. URL: <https://buklib.net/books/22031/>
9. Уткіна М. С. Інформаційне право (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2022. 221 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89688/1/Utkina.pdf;jsessionid=E222CADCCE2D6BE156ABD30CSA11BD65>
10. Арістова І. В. Інформаційна безпека людини як споживача телекомунікаційних послуг : моногр. К. : Ред. журн. «Право України» ; Х. : Право, 2013. 184 с. URL: <https://ippi.org.ua/informatsiina-bezpeka-lyudini-yak-spozhyvacha-telekomunikatsiinih-poslug>
11. Шайтан О. Понятійно-категоріальний апарат інформаційної безпеки держави у гуманітарній сфері. *Юридичний журнал*. 2012. № 4. С. 74-76. URL: <file:///C:/Users/ADM/Downloads/258-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-483-1-10-20221109.pdf>
12. Войтко О. В. Реалізація державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки в умовах конфлікту з Російською Федерацією. *Грааль науки*. 2021. № 1. С. 164–166. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.02.2021.030>
13. Петрик В. Сутність інформаційної безпеки держави, суспільства та особи. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3222>
14. Котерлін І. Б. Інформаційна безпека в умовах воєнного стану у аспекті забезпечення інформаційних прав та свобод. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 152. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2022/25.pdf
15. Тихомиров О. Ідея інформаційної гігієни в контексті інформаційної безпеки і захисту інформаційних прав людини. *Науковий юридичний журнал «Правові новели»*. № 20. 2023. С. 59–65. http://eprints.zu.edu.ua/34428/http://legalnovels.in.ua/journal/20_2023/8.pdf
16. Мельничук В., Горохова Л. Критичне мислення як складова інформаційної безпеки. *Вісник Львівського університету*. Випуск 29. Серія філософські науки. 2022. С. 7–13. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/34428/>

Тема 8

1. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4844>
2. Баранов О. А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи. К. : Видавничий дім «СофтПрес», 2005. 315 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=&S21FMT=JwU_V&S21ALL=%28%3C.%3EU%3D%D0%A5849%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=GOD&S21SRD=UP&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20
3. Виноградова Г. В. Інформаційне право України: Навч. посіб. К. : МАУП, 2006. 144 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p09_23.pdf

4. Грицай І.О. Конспект лекцій з навчальної дисципліни Інформаційне право. Дніпро 2016. URL: <https://dduvs.edu.ua/wpcontent/uploads/files/Structure/library/student/lectures>
5. Жилияєв І. Б. Інформаційне право України: теорія і практика : [монографія]. К. : Парламентське вид-во, 2009. 104 с. URL: <https://ippi.org.ua/informatsiine-pravo-osnovi-teorii-i-praktiki>
6. Коваленко Л.П. Інформаційне право. Запоріжжя. Видавничий дім "Гельветика". 2022. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2012_119_19
7. Кормич Б. А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К., 2011. 334 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kormych_Borys/Informatsiine_pravo.pdf?PHPSESSID=1mvueq4bjcdf29mk0pctvp4roo4
8. Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д., Гриценко В.В. та ін.; Основи інформаційного права України. / За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника., Навч. посіб. К.: Знання, 2004. 274 с. URL: <https://buklib.net/books/22031/>
9. Уткіна М. С. Інформаційне право (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2022. 221 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89688/1/Utkina.pdf;jsessionid=E222CADCCE2D6BE156ABD30CSA11BD65>
10. Арістова І.В., Баранов О.А., Дзьобань О.П. та ін. Юридична відповідальність за правопорушення в інформаційній сфері та основи інформаційної деліктології: монографія. Київ: КВІЦ, 2019. 344 с. URL: <https://ippi.org.ua/yuridichna-vidpovidalnist-za-pravoporushennya-v-informatsiinii-sferi-ta-osnovi-informatsiinoi-delikt>
11. Волкова А. М. Особливості юридичної відповідальності за правопорушення в інформаційній сфері. *Правова інформатика*. К. : НДІП НАПрН України, 2014. № 1 (14). С. 38-46. URL: http://www.iepd.kiev.ua/wp-content/uploads/2017/05/1_%90%27%90_%90%3E%90%F3%90_%90_%90%F8.pdf
12. Правдюк С. А. Класифікація інформаційних правопорушень. URL : <http://www.pap.in.ua>.
13. Тихомиров О.О. Інформаційні правопорушення: теоретико-правова концепція. *Право і суспільство*. 2017. № 3 частина 2. С. 142-145. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2017/3_2017/part_2/34.pdf
14. Коваленко Л. П. Стан і перспективи розвитку інформаційно-правової відповідальності. *Форум права*. 2013. № 1. С. 441-445. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2013_1_76
15. Писаренко, Г. М. Юридична відповідальність в інформаційній сфері. *Держава і регіони*. Серія право. 2018. №3 (61). С. 28-32. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2018/7.pdf

Тема 9

1. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4844>
2. Баранов О. А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи. К. : Видавничий дім «СофтПрес», 2005. 315 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=&S21FMT=JwU_B&S21ALL=%28%3C.%3EU%3D%D0%A5849%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=GOD&S21SRD=UP&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20
3. Виноградова Г. В. Інформаційне право України: Навч. посіб. К. : МАУП, 2006. 144 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p09_23.pdf

4. Грицай І.О. Конспект лекцій з навчальної дисципліни Інформаційне право. Дніпро 2016. URL: <https://dduvs.edu.ua/wpcontent/uploads/files/Structure/library/student/lectures>
5. Жилияєв І. Б. Інформаційне право України: теорія і практика : [монографія]. К. : Парламентське вид-во, 2009. 104 с. URL: <https://ippi.org.ua/informatsiine-pravo-osnovi-teorii-i-praktiki>
6. Коваленко Л.П. Інформаційне право. Запоріжжя. Видавничий дім "Гельветика". 2022. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2012_119_19
7. Кормич Б. А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К., 2011. 334 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kormych_Borys/Informatsiine_pravo.pdf?PHPSESSID=1mvueq4bjcdf29mk0pctvp4roo4
8. Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д., Гриценко В.В. та ін.; Основи інформаційного права України. / За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника., Навч. посіб. К.: Знання, 2004. 274 с. URL: <https://buklib.net/books/22031/>
9. Уткіна М. С. Інформаційне право (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2022. 221 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89688/1/Utkina.pdf;jsessionid=E222CADCCE2D6BE156ABD30CCA11BD65>
10. Міжнародне інформаційне право: теорія і практика. Монографія. Дніпропетровськ. : «Середняк Т. К.», 2015. 447 с. URL: https://www.iir.edu.ua/sites/default/files/2023-03/%D0%9F%D0%B0%D0%B7%D1%8E%D0%BA_%D0%90_%D0%92_%20%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B5%20%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE_%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf
11. Дубов Д. В. Майбутнє кіберпростору та національні інтереси Україна: нові міжнародні ініціативи провідних геополітичних гравців : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2012. 31 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2013-02/Kyberprostyr-17541.pdf>
12. Забара І. М. Міжнародно-правове регулювання обміну інформацією. *Інформ. інправо*. 2013. № 2. С.56-62. URL: <https://www.ippi.org.ua/zabara-im-mizhnarodno-pravove-regulyvannya-obminu-informatsi%D1%94yu>

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. http://www.rada.gov.ua	- Веб-портал Верховної Ради України
2. http://www.president.gov.ua	- Веб-портал Адміністрації Президента України
3. http://www.kmu.gov.ua	- Веб-портал Кабінету Міністрів України
4. http://mon.gov.ua	- Веб-сайт Міністерства освіти і науки України
5. https://mip.gov.ua	- Веб-сайт Міністерства інформаційної політики України
6. http://www.ukrstat.gov.ua	- Веб-сайт Державної служби статистики України
7. http://www.archives.gov.ua	- Веб-портал Державної архівної служби України
8. http://www.dsszzi.gov.ua	- Веб-портал Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України
9. https://www.e.gov.ua/ua	- Веб-портал Державного агентства з питань електронного урядування України
10. http://nbuv.gov.ua/	- Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського
11. http://gntb.gov.ua/ua/	- Веб-сайт державної науково-технічної бібліотеки України

12. <http://www.ounb.km.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки
13. <http://www.adm.km.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної державної адміністрації
14. <http://km-oblrada.gov.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної ради
15. <http://www.khmelnysky.com/> - Веб-сайт Хмельницької міської ради
16. <http://www.univer.km.ua/> - Веб-сайт Хмельницького університету управління та права